

Uit de vereniging:

Blz. 2	De vernieuwde site van de MHVS
Blz. 2	Officiële opening Stationsstraat en Neerstraat Swalmen
Blz. 2	Schenkeningen aan de MHVS
Blz. 3	Open dag MHVS
Blz. 3	Hemelvaartsdagfietstocht
Blz. 6	Tentoonstelling Tweede Wereldoorlog: wie helpt mee?
Blz. 6	Oorlogsboek: wie helpt ons aan materiaal?
Blz. 7	Stadswandeling Roermond
Blz. 7	Jaarprogramma Maas- en Swalmdal en MHVS
Blz. 8	Wandelingen, kanotochten en rondleidingen
Blz. 8	Jaarprogramma IVN De Steilrand 2013
Blz. 8	Acceptgirobeleid Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal
Blz. 9	Vastelaovindj, 't fees der feeste

Overige artikelen:

Blz. 9	Lezing over de natuur langs de Swalm
Blz. 14	Excursie naar het gemeentearchief Venlo
Blz. 15	Uit het leven van onze voorouders
Blz. 16	Bussereinds kepelke
Blz. 17	Trui kende haar huilands wel
Blz. 19	Kroniek van Swalmen, januari, februari en maart 2013
Blz. 20	Van hot nao haar door 't Zjwaams Waordebook (26)
Blz. 21	Lagere scholen in ons werkgebied: BS Octopus te Swalmen
Blz. 25	IJzeroer in Belfeld
Blz. 28	Uit de oude doos

Foto's aangeleverd door:

Fons Nijssen	blz. 2-5, 9, 23-25
Archief HVMS	blz. 6, 23
Hans Simons	blz. 9-11, 13, 19, 20
Jos Killaars	blz. 14
P. van Buggenum	blz. 16, 17
Corrie Janissen	blz. 20
Archief MHVS	blz. 22-24
Wiel Luys	blz. 23
Jan Coopmans	blz. 26
Frans Killaars	blz. 28

Uit de vereniging:

Site van de MHVS

Hebt u 'm al bekeken? Bewonderd? De vernieuwde site van de MHVS? Sinds kort is deze volledig operationeel en gevuld met alle wetenswaardigheden waar de vereniging zich zoal mee bezig houdt.

Door eenvoudig te klikken op de duidelijke knoppen leest en geniet u van de teksten en foto's behorende bij de verschillende activiteiten.

Of 't nu een recente gebeurtenis is geweest,

of al wat langer geleden, het is te zien en te lezen op www.mhvs.nl.

Ook de in de loop der jaren door de vereniging uitgegeven publicaties staan vermeld, variërend van wandeltochten tot monumentenbeschrijvingen en boekjes over de Swalmer industrie.

En bent u bijvoorbeeld al in het bezit van 't Zjwaams Waordeboek of de twee dialectuitgaves van o.a. gedichtjes en Zjwamer spreekwoorden? Kijk op de site wat bij ons nog in voorraad is. In de agenda kunt u zien wanneer en waar een fietstocht, wandeling, Open dag of lezing plaatsvindt.

Bent u nieuwsgierig geworden naar de werkzaamheden van diverse werkgroepen? Klik en lees. En denkt u erover om ook als vrijwilliger actief te zijn, bijvoorbeeld om het archief te helpen bijwerken of bij een van de andere projecten die we met wat hulp graag zouden willen aanpakken? Het kan; de site vermeldt de telefoonnummers en e-mailadressen van de bestuursleden waar u, indien gewenst, informatie kunt inwinnen.

Officiële opening Stationstraat en Neerstraat Swalmen 24 mei

Op vrijdag 24 mei om 13.00 uur heeft de officiële opening plaatsgevonden van de Stationstraat en Neerstraat in Swalmen.

Wethouder IJff verrichtte op het Dr. Crasbornplein de openingshandeling, in het bijzijn van de bewoners van de Stationsstraat en omliggende straten. Daarna liepen de aanwezigen via de Neerstraat en Stationsstraat, naar het verenigingslokaal van de MHVS waar men onder het genot van een kop koffie of thee met vlaai de fototentoonstelling 'de Stationsstraat en omgeving door de jaren heen' heeft bekeken.

Schenkeningen

- verschillende dozen met bidprentjes uit de nalatenschap van Frits Cabbolet,
- periodieken, jaargangen 1985, 1988, 1991 t/m 2005; van dhr. H. van Buggenum,
- nestkastverslag 'Vuile bemden', 1974 t/m 1976; Avifauna van de "voel benj", Inventarisatielijst 'Vuile bemden' in Leeuwen-Asselt, 1971 t/m 1973; van dhr. F. Even,
- foto-album, met foto's uit de 60'er jaren van de vorige eeuw, Swalmen - Asseltse plassen e.o.; van Helma Nuyen.

Open Dag Milieu- en Heemkunde Vereniging Swalmen 25 mei

Toen om 14.00 uur de deur van het verenigingslokaal van de MHVS aan de Stationsstraat 15 te Swalmen open ging, kwamen al snel de eerste bezoekers naar binnen.

De tentoonstelling trok veel bekijks. Over de getoonde foto's kwamen nogal wat verhalen los. Je hoorde veelvuldig: 'Wèts se nag van vreuger?' Of: 'Det weit ich neet meer'.

Langs de boekenmarkt werd gelopen en de verkochte exemplaren mee naar huis genomen. Ook de diverse films werden door veel

mensen bekeken en de stand met de dakpannen en de tentoonstelling heeft nog tot half juni veel belangstellenden getrokken.

Er stond koffie, thee en cake klaar om de dorst te lessen en de honger te stillen.

Velen zijn op een dinsdagmiddag teruggekomen tijdens onze reguliere openingstijden (14.00 – 16.00 uur) om te zoeken naar een foto, bidprentje of jaartal van een activiteit.

Al met al weer een geslaagde Open Dag in 2013 met leuke reacties, met enkele nieuwe leden, met onverwachte ontmoetingen tussen oude bekenden, en met een voldaan gevoel werd deze redelijk druk bezochte middag afgesloten.

Zie ook www.mhvs.nl.

Fietstocht op Hemelvaartsdag met de heemkundeverenigingen

Op deze vrije donderdag wordt altijd een mooie fietstocht uitgezet. Dit jaar besloten we om eraan deel te nemen. We wisten van te voren niet wat het thema van de tocht zou zijn of welke richting we uit zouden gaan. We troffen het met het weer, want de temperatuur was aangenaam en de zon scheen. Met zo'n 35 mensen vertrokken we vanuit het centrum van Swalmen over de fietsbrug richting Beesel. Het was genieten van het landschap en de natuur. De zon scheen door het jonge loof. Aangekomen in Beesel wachtte gids Frans Geerlings ons op bij kasteel Nieuwenbroeck. Hij was wat

ongeduldig en wilde meteen beginnen met vertellen omdat hij maar tien minuten de tijd voor zijn verhaal kreeg. De naam kasteel was het complex niet waardig, omdat er alleen een vijver aan de voorkant ligt en het gebouw niet de eigenschappen van een kasteel heeft. De entree is bijzonder. Er loopt een brug over de vijver en voordat je op de binnenplaats komt moet je door de poort. Vroeger moet er een ophaalbrug hebben gezeten omdat de katrol nog zichtbaar is. In het middenstuk werden vroeger duiven gehouden als postduif en als lekkernij. Boven de poort is een versiering te zien van de diverse familiewapens. De poort had zowel aan de voorkant als achterkant een zware deur. Vroeger

kon men daardoor de binnenpoort gesloten houden om de binnenkomende wagen(s) te controleren. Op de binnenplaats aangekomen zie je een L-vormig gebouw, een gerestaureerde woning die vroeger als koetshuis functioneerde en het kasteel. Alle gebouwen zijn opgeknapt en verbouwd tot appartement voor verschillende families. Het hoofdgebouw wordt bewoond door nazaten van de familie Ruys.

We vervolgden onze weg naar Reuver. In het bos hielden we een stop. Rechts van ons was een afrastering met een groot bord geplaatst. Normaal zou ik het voorbij fietsen, niet wetend wat voor bijzondere plek het is. Het is een monumentaal uitgegraven verdedigingsfort St. Brigitte, vijftig jaar actief in gebruik geweest als verdediging van een pontonbrug over de Maas. De brug werd gebruikt in

van Reuver die ouder zijn dan Reuver zelf." Toen de deskundige gids van de kapel, Jan Ickenroth, arriveerde kregen wij het verhaal te horen over de kapel. De overlevering wil ons doen geloven dat de heilige Lambertus hier gepredikt heeft. Vroeger stond er een grote kerk. Nu wil men de contouren van de oude kerk weer zichtbaar maken. Ook was er ooit een kerkhof. Van de restanten van de oude kerk is een kapelletje gebouwd. Je kunt zien dat er oude maaskeien gebruikt zijn. De oudste restanten zijn zichtbaar in de muur. Naderhand is aan de voorkant van het kapelletje een grotere kapel gebouwd. De toenmalige pastoor wilde gerieflijker zijn missen houden. Het oude kapelletje was zo klein dat de diensten in de open lucht waren. Boven de ingang van de nieuwe kapel staan de letters BVO, wat 'bid voor ons' betekent.

Henri vertelde daarna nog iets over de omgeving, bijvoorbeeld over de Kniensberg. Dit is het gebied vlak aan de Maas dat vroeger, in het begin van de 18de eeuw gebruikt werd om houtvloten aan land te brengen. Grote hoeveelheden hout werden over de Maas vanuit de Ardennen naar het belangrijk eindpunt Dordrecht vervoerd. De huurvaarders hadden een bepaald gebied dat zij bevoeren. Op afgesproken locaties aan de rivier werd

gewisseld van huurvaarder en liep de huurvaarder terug. De paden die toen langs de rivier zijn ontstaan heten daarom huurvaarderspaden. Hij vertelde ook dat de oude Keulsebaan in vroegere tijden een belangrijke verbindingsweg was tussen Keulen en Antwerpen. De Keulsegweg vormt een onderdeel van een oude handelsroute. Het is nu een grindpad dat langs de kapel naar de Maas loopt. Wij volgden dat pad naar de veerpont in Beesel. De pont bracht ons naar de

overkant, naar Kessel. In Kessel fietsten we over de parallelweg aan de Maas naar kasteel Keerbergen, dat een ruïne is.

Bij kasteel Kessel stond een toegewijde gids te wachten. Het was een gepensioneerd docent die graag mensen enthousiast wil maken voor de geschiedenis en toekomstplannen van het kasteel. Het kasteel is eigendom van de gemeente. Dit jaar wordt het gesloten voor een grote restauratie tot eind 2014. Eerst vertelde de gids iets over de geschiedenis van het kasteel. Het is al meer dan 1000 jaar oud. In de loop van de tijd is het door verschillende groepen in gebruik genomen die op hun manier een stempel hebben gedrukt op het gebouw. In de oudste tijd werd het kasteel gebruikt door soldaten als verdediging. Zij leefden en woonden elders. De heuvel waarop de ruïne staat is kunstmatig gemaakt. De professor die ingehuurd werd om de ruïne te bestuderen, heeft elementen uit de vroegste tijd geaccentueerd en latere stukken laten verdwijnen. Hij heeft een voorstelling gemaakt hoe het kasteel in de loop van de tijd uitgezien heeft en gebruikt is. Wij hebben rondom het kasteel gelopen en de buitenkant van de mergelstenen ringmuur bewonderd. Aan de kant van de Maas had je een geweldig uitzicht over het hele gebied. Je zag het zomer- en winterbed van de Maas. Er werd verteld dat de Maas vroeger meer naar Reuver lag. De Maas zou vroeger meer gemeanderd hebben en de waterstand zou 's zomers heel laag kunnen zijn. Het bijgebouw dat aan het kasteel vast gebouwd is, kon je ook bewonderen. De muren liepen scheef naar beneden, net als het dak. Het leek of het ge-

bouw uit drie delen bestaat. Bij hoog water kunnen de onderste ramen bereikt worden. Teruggekomen bij het beginpunt werden we uitgenodigd om naar binnen te gaan. We kwamen in een kelder en een grotere ruimte. De gids vertelde dat deze ruimtes voor feesten of evenementen verhuurd werden. Dat leverde extra inkomsten op. Er was genoeg inkomen om regulier onderhoud te kunnen bekostigen. We kwamen daarna op de binnenplaats en konden ook de weergang aan de buitenmuur beklimmen. Er moet een woongedeelte zijn geweest aan de landzijde van het kasteel, waar men een beter gebruik kon maken van warmte en licht.

Bij de restauratie zullen mooie oude gedeeltes intact gelaten worden en samengaan met materialen van nu. Er zal een glazen dak komen. Wij zullen het gebouw zeker opnieuw willen bezoeken.

Na de gids bedankt te hebben kregen we tijd om te pauzeren. Deze werd door de meeste van ons gebruikt om te lunchen en van het mooie weer te genieten. Daarna werd de terugweg aanvaard. Na Ouddorp te hebben gepasseerd kregen we nog één stop. Onze gids vertelde nog iets over de oude kerk in Ouddorp. Over de geschillen tussen groepen die naderhand geslecht werden. Bewoners van de overkant van de Maas mochten gebruik maken van de kerk. Na Gerard en Henri bedankt te hebben en na een nieuwe uitnodiging voor een wandeling op Moederdag koos ieder zijn eigen weg naar huis.

Marij Schaeken

Tentoonstelling Tweede Wereldoorlog: wie helpt mee?

We willen binnenkort een werkgroep in het leven roepen die aan de slag gaat met het voorbereiden van een tentoonstelling over de Tweede Wereldoorlog.

Het voornemen is om in 2015 hierover een tentoonstelling te organiseren. In dat jaar herdenken we dat 75 jaar geleden voor ons land de oorlog uitbrak.

Wat is het plan? Een klein groepje mensen gaat aan de slag met de vraag: wat laten we over die gedenkwaardige tijd zien? Hoe richten we het in?

Is het moeilijk? Waarschijnlijk is het antwoord: nee. De vereniging heeft veel foto's die gebruikt kunnen worden.

Andere spullen die een beeld geven van de oorlogsjaren hebben we ook. Verder zullen we van particulieren proberen spulletjes te lenen om in vitrinekasten aan het publiek te tonen.

Wanneer gaan we aan de slag? Waarschijnlijk in het najaar. De lange winteravonden zijn wellicht heel geschikt voor een dergelijke activiteit.

Het bestuur kan natuurlijk wel een plan hebben maar het zijn toch de leden die dit leven in moeten blazen. Een klein groepje leden dat met begeleiding van een of twee

bestuursleden gaat nadenken hoe het project vorm te geven. En dan gaan we aan de slag.

Wie van jullie wil helpen om dit project van de grond te tillen? Je leert er een boel van, je leert andere mensen kennen en je werkt met hen samen aan een gemeenschappelijk doel.

Je zult zien, het geeft een goed gevoel om samen met anderen iets van de grond te brengen, waarmee je een heleboel mensen een groot plezier doet.

Kortom, wat houdt je tegen? Niet lang nadenken, pak de telefoon (Henri Smeets 0475-502241) en vraag nadere informatie.

Of mail even: h_smeets@hotmail.com.

Oorlogsboek: wie helpt ons aan materiaal?

In 2015 proberen we ook met een boek terug te kijken op de Tweede Wereldoorlog.

Een aantal schrijvers is al bezig met artikelen te schrijven. Ze hebben al een aantal onderwerpen die zich daarvoor lenen.

Maar toch blijft steeds de vraag: is er in jullie familie nog een spannend verhaal over die tijd? Of misschien een amusante anekdote? Zit er in jullie familiealbum nog een foto die een indruk geeft van die periode? Is er in de familie nog een of ander voorwerp dat aan WO II herinnert?

Laat het ons dan even weten. We komen even bij u aan en het hangt er vanaf waarmee: met een luisterend oor of met een fotocamera .

Na een bezoek aan de tentoonstelling in 2015 of na het lezen van het oorlogsboek zullen ongetwijfeld een aantal mensen zeggen: "Zeuke die zo get? Haaj ich det mer gewete" of "Dao weite veur ouch get euver te vertèlle".

Wil je niet tot die mensen behoren, twijfel dan niet en neem de telefoon. Alleen met jullie hulp maakt de organisatie er wat moois van. Info: Henri Smeets 0475-502241 of h_smeets@hotmail.com.

Stadswandeling Roermond

In het jaarprogramma staat dat er mogelijk kleine excursies op het programma komen. Bij voldoende belangstelling willen we aan de leden van onze beide heemkundeverenigingen op 28 september een stadswandeling aanbieden. De wandeling duurt anderhalf uur en de kosten bedragen 3 euro pp. Vertrek om 11.00 uur op de Markt bij het VVV kantoor. Doel van de excursie is de binnenstad van Roermond. Hoe vaak komen we er niet? En meestal natuurlijk helemaal gericht op het winkelaanbod. Wij willen met deze excursie laten zien dat Roermond ook een andere kant heeft. En zeer verrassend wel te verstaan. Roermond is een stad met een rijk verleden. Achter talrijke gevels zit vaak een boeiend verhaal. Op deze wandeling neemt de gids ons mee op een reis door de tijd. Hij of zij

wijst ons op allerlei opmerkelijke gebouwen, wat is er zo bijzonder aan, wie hebben er gewoond, etc.

We lopen een route die ons ten dele langs de voormalige stadsmuur voert. De kathedraal en de Munsterkerk nemen we bewust niet op in de route. En verder vertellen we niets, zodat de wandeling een verrassing blijft.

Doel is jullie te laten kennismaken met een aantal verrassende wetenswaardigheden van plekjes in onze omgeving waar we tot nu toe waarschijnlijk achteloos aan voorbij liepen. Ook dat is heemkunde! Aanmelden kan via de mail (h_smeets@hotmail.com) of 0475-502241 (Henri Smeets). Er kunnen maximaal 20 personen aan de excursie deelnemen. Vol = Vol.

Deelnemers krijgen te zijner tijd nadere informatie.

Jaarprogramma 2013 Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal en Milieu- en Heemkunde Vereniging Swalmen

juli en augustus	Zomervakantie (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal en MHVS)
31 augustus	Fietstocht Maas Swalm Nette gebied; langs de Swalm (MHVS)
15 september	Open Monumentendag: 'Macht en Pracht' (MHVS): Kasteel Hillenraad, Graeterhof, Asselterhof, St, Dionysiuskerk, museum Asselt
15 september	Open Monumentendag (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
25 september	Lezing: "Wandeling door Beesel en Reuver aan de hand van oude foto's". Door J.Ickenroth. (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
28 september	Stadswandeling Roermond (gezamenlijke activiteit)
september	Weekendexcursie Natuurwerkgroep (MHVS)
1 oktober	Lezing Marcel Dings over de grofkeramische industrie in onze regio (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
13 oktober	Herfstwandeling (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
26 oktober	Wandeling Nacht van de Nacht (gezamenlijke activiteit)
november	Natuurdoedag (MHVS)
1 november	Lezing over carnavalsgebruiken door Sander Mattheijssen, lokatie: De Mert in Swalmen (MHVS)
november	Lezing Huub Groeneveld: "vliegtuigcrashes in het Noordlimburgse grensgebied tussen 1920 en 2010" (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
13 november	Lezing over de wolf (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
eind november	Presentatie Jaarboek 32 (2013) (Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal)
26 december	Kerstwandeling (gezamenlijke activiteit)

En verder.. het programma kan nog worden aangepast. Er staan (onder voorbehoud) enkele kleine excursies op het programma. Te zijner tijd komen we hier op terug. Nadere publicaties in 't Zjwaemke en 't Gazetje.

Wandelingen Swalmdalgidsen, Kanotochten en Rondleidingen door Beesel

Wandelingen Swalmdalgidsen en kanotochten (deze wandelingen en kanotochten worden georganiseerd door Staatsbosbeheer en zijn niet gratis, nadere publicaties in 't Zjwaemke, 't Gazetje en de Trompetter, zie ook www.natuurlijkasselt.nl en voor de wandelingen met de Dorpsgidsen in Beesel, zie www.rondleidinginbeesel.nl).

Jaarprogramma IVN De Steilrand 2013

Zondag 7 juli: Insectenwandeling o.l.v. John Hannen door de Rijkse Bemden. Op zoek naar pyjama-wantsen, stadsreuzen en ander kriebelspul. Vertrek 14.00 uur, vanaf molen 'De Grauwe Beer' in Beesel.
Zaterdag 24 augustus: Nacht van de vleermuis. Wist u dat een vleermuis kan tabdansen? De batdetector levert het bewijs! Om 21.00 uur vertrekken we vanaf café Maalbeker-höhe, einde Maalbekerweg in Belfeld.

Zondag 13 oktober: Traditionele herfstwandeling met Heemkunde Vereniging Maas- en Swalmdal. Vertrek 10.00 uur, nadere gegevens worden bekend gemaakt via de site.

Acceptgirokaart verdwijnt

Zoals inmiddels bekend gaat Nederland over op IBAN-betalingsverkeer. Dit houdt o.a. in dat ons bekende 9-cijferige bankrekeningnummer wordt uitgebreid om internationaal bankverkeer mogelijk te maken.

Met de komst van SEPA maakt de Nederlandse acceptgiro plaats voor de IBAN-Acceptgiro. Deze IBAN-acceptgiro voldoet aan alle SEPA eisen en wordt op 1 juli 2013 geïntroduceerd.

Het gebruik van acceptgirokaarten is door de opkomst van elektronisch bankieren steeds verder afgenomen. Daarom hebben partijen besloten de acceptgirokaart uiterlijk per 2019 als betaalmiddel af te schaffen.

Om deze reden dienen wij ons te bezinnen, op welke wijze wij de ongeveer 40 van de ruim 300 leden, de contributie betaling kunnen laten verzorgen. De overige leden betalen door middel van automatisch incasso. De meest gemakkelijke en veilige manier van betaling.

Bent U het eenmaal met een incasso niet eens, dan kunt U tot 6 weken na afboeking dit bedrag direct laten storeren! Met andere woorden U blijft baas over Uw eigen geld.

Indien U ook wenst over te stappen naar deze vorm van contributiebetaling neemt dan contact op met Uw penningmeester Gerard Pubben. Telefonisch te bereiken onder nummer 077-4743541 of 06-28205749 of per mail gerardpubben@hetnet.nl.

Voorlopig, zeker voor de contributiebetaling over 2013, zal de vereniging niet overgaan tot het opnieuw laten drukken van acceptgirokaarten. Voor die leden die niet tot automatische incasso wensen over te stappen, bestaat ook de mogelijkheid de contributie rechtstreeks over te boeken op rekeningnummer 10.53.12.827 van Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal onder vermelding van contributie 2013.

'Vastelaovindj, het fees der feeste'

Vrijdagavond 1 november aanstaande is er 's avonds in zaal De Mert om 20.00 uur een interessante interactieve lezing over Carnaval, of te waal 'Vastelaovindj, het fees der feeste'.

Deze lezing wordt gegeven door Sander Mattheijssen, in de regio Venlo zeker geen onbekende. Hij leidt ons door het 'Vastelaoveslandj' en vertelt met verve over het Limburgse carnaval van vroeger en nu. Maar ook over Keulen, de bakermat van het hedendaagse carnaval. Hij interesseert zich ook voor de geschiedenis en de ontwikkeling van het feest, en laat met zijn verhaal en beeldmateriaal u inzien dat carnaval een serieuze zaak is.

Dus noteer deze datum in uw agenda. Te zijner tijd volgt meer informatie hierover.

Lezing over de natuur langs de Swalm

Riky Simons-Julicher

Een zestigtal mensen heeft deze avond gehoor gegeven aan de oproep van het MHVS-bestuur om te komen luisteren en kijken naar wat de Duitse natuurkenner en natuurliefhebber Bernd Nienhaus heeft te melden over onze Swalm op Duits grondgebied. Namens het bestuur heet Herm Geraedts de aanwezigen welkom en geeft hij eerst het woord aan Martin Niessen, die een gedicht over de Swalm heeft gemaakt

Dan is het de beurt aan Bernd. Hij kiest ervoor zijn lezing in het Duits te houden. Dat zal in dit verslag hier en daar een woordje Duits opleveren. Hij voert ons mee van de Schwalmquelle, de bron ten zuiden van Wegberg naar de östliche Landesgrenze. Wat cijfers: de Swalm is 45 km lang; 33 km in Duitsland, 12 op Nederlands grondgebied. De hoogst gemeten snelheid bij hoog water is 12,35 m³.

De Swalm heeft verschillende nevenbeken als Mühlenbach, Knipperzbach, Elmpterbach, Lütterbach, Silberbach. Op geprojecteerd kaartmateriaal kunnen we het allemaal zien. De spreker attendeert zijn publiek op Wassererlebnis Schwalm: een project waarbij we op diverse plekken op de route

witte voeten op een blauwe ondergrond vinden met daarbij een telefoonnummer en een QR-code. Je krijgt dan ter plekke informatie over wat er te zien is.

Alle greppels in het brongebied bij de Motte (oud-Germaanse vluchtheuvel) Tüßchenbroich zijn drooggevallen. Het water van de Swalm komt nu uit dikke pijpen van de firma Rheinbraun. Om het gebied niet verder te laten verdrogen door de bruinkoolwinning tot op 250 m diepte heeft het bedrijf in het hele stroomgebied 48 Schlitzanlagen (sleuven) tot 25 m diepte aangebracht, waardoor ze

water in de bodem pompen. Nog tot 2030. Regenwater is niet afdoende om het tekort aan te vullen. Ook de Bierquelle bij Geneiken blijkt opgedroogd, zo weet Bernd te vertellen. Een tweede bedreiging voor de Swalm is de intensieve landbouw: daardoor wordt teveel mest ingebracht.

Natuurlijk komen ook de diverse molens aan bod. Ooit hebben er 33 gestaan, waarvan 25 aan de Swalm zelf. Veel ervan zijn inmiddels gesloopt, afgebrand of ingrijpend verbouwd/gerestaureerd. De Schrof-mühle is een van de mooiste, vindt Bernd. Ook leuk om te weten: de Molzmühle is als trouwlocatie geliefd bij voetballers met goedgevulde beurzen. Een Kläranlage in de buurt zorgde voorheen voor de nodige stankoverlast. Van klasse 7 is de waterkwaliteit gestegen naar klasse 2, dat is bijna drinkbaar. Bij de Molzmühle is ook een Fischaufsjtiegsanlage (vistrap) aangelegd. Men verwacht dat er weer zalmen hochkommen. De Lüttelforstermühle verderop is ook voor Otto Normalverbraucher (de Duitse Jan Modaal) betaalbaar. Ook daar weer een vispassage.

De eigenlijke Swalm begint na de vijver bij de 2e Tüschbroicher Kornmühle. Vanaf Wegberg leek de Swalm een kanaal geworden; vanaf 1907 werd

ze begradigt (rechtgemaakt) om zoveel mogelijk bruikbare grond te krijgen, tegenwoordig is ze renatureert en meandert ze sterk. Er liggen hier en daar grote stenen in waardoor meer beweging in het water ontstaat en het zo meer zuurstof bevat, wat weer fijn is voor planten en vissen.

In de buurt van het plaatsje Schwaam is het stroomgebied aan de natuur überlassen; het terrein is daar niet begaanbaar. In Schwaam vind je diverse vakwerkhuzen met rieten dakbedekking. Door een ziekte in het binnenlandse riet moet nieuw riet ter

vervanging na 25 jaar tegenwoordig uit de omgeving van het Balatonmeer gehaald worden.

Waar de Liplakenbach in de Swalm uitmondt is het leuk om je schoenen en sokken even uit te doen: je linkerbeen staat in koud water, je rechter in warm. In de buurt van Brempt toont Bernd ons fraaie opnames van beversporen en een Biberburg; bosbezitters in de buurt zijn er niet zo blij mee. Over de Radermühle is ook een anekdote te vertellen: na de oorlog werd die keurig opgeknapt tot restaurant, maar er kwamen geen bezoekers omdat de eigenaar een nazi bleek te zijn geweest. Natuurlijk zijn er ook beelden van de Hariksee met Inselschlösschen en riesigen Ausflugsverkehr. Ze is ontstaan uit een Torfausstechung (veenafgraving) in 1760. Na de Mühlrathermühle (hier links afgebeeld) belanden we in de Laarer Wiesen, die in ruil voor autobaan-aanleg weer vernat zijn en waar ooievaarsnesten zijn geplaatst. Wat verderop een stukje bos met

heel aparte boomvormen, ontstaan door dat koeien de bomen afvraten en na 1910 deze bomen toch konden doorgroeien. Hutewald is de Duitse naam voor een dergelijk bosje. De Bornersee is ontstaan door Auskiesung (ontgrinding); de Bornermühle kan nog elektriciteit leveren. Ook hier weer een vispassage. Langzaamaan komen we op steeds bekender terrein: Brüggen, Dilborner Bemden, Elmpter bach, Venekotensee, Wachholderheide. Van al deze locaties krijgen we fraaie beelden te zien, maar ook van hun rijke fauna en flora als fuut, heikikker, ijsvogel, watersnip, grauwe gans, bever, orchidee, gagelheide, wollegras, Wiesenflockenblume (knoopkruid), zonnedaauw enz.

Aan het eind komen de maatregelen om de Sohle (beekbodem) van de Swalm in het Elmpter Schwalmbruch kunstmatig te verhogen nog even aan bod. De bedoeling is dat de Swalm minder snel water afvoert en er meer zuurstof in komt; hier en daar zijn stalen wanden aangebracht om ondergra-

ving van de oevers door de beverrat tegen te gaan. En uiteraard maakt Bernd Nienhaus nog wat reclame voor de vorig jaar uitgezette Premiumweg 1 door het Schwalmbruch, een Duits certificaat voor de betere wandelroutes. Deze is de eerste im Flachland; alle andere zijn te vinden in bergachtige streken. Maar liefst 49 punten kreeg dit 'Traumpfad'. Maar dat wisten wij natuurlijk al lang. Liefhebbers mogen de folder meenemen.

Zjwaam

*Wo heimlik tösse lis en reet
de Zjwaam nag zink 'n oeraad leed
wo zienne glans blink en vlaot duit greuje
wo brumme oppe röstige heij nag bleuje
dao bön ich thoes aan de Zjwaam.*

*Wo se ós dörp en buurt kèns gaon zeuke
gelaege tösse elze en beuke
wo thoes blome sjtaon aan raam en deur
mit ouch 'n houtere bank d'rveurdao bön ich thoes
aan de Zjwaam.*

*Wo de luuj nag zin zo effenaaf
roew inne móndj, mer van herte braaf
wo in eder kepelke en hoese
euveral Gods wil is tehoese
dao bön ich thoes aan de Zjwaam.*

*Wie mechtig 't mich ootj ouch drök
in 't deepste leid of 't grootste gelök
wo ich 't leefste bön, aldaag
wo men mich ouch begrave maag
dao bön ich thoes aan de Zjwaam*

Martin Niessen

Lezing over het Nederlands deel van de Swalm

Toine Wuts

De lezing werd verzorgd door Peter Schouten, in Swalmen geen onbekende op het gebied van natuurinventarisaties en natuurbescherming. Alvorens met veel mooie plaatjes de flora en de fauna in de nabijheid van de Swalm te omschrijven, gaf Peter duidelijk uitleg over het ontstaan van het gebied. De

geologische opbouw van de ondergrond. De diverse klei- en grindlagen, gevormd door de rivieren Rijn en Maas, in miljoenen jaren tijd, extra geaccentueerd door de diverse ijstijden. Tevens was er aandacht gegeven aan de grote bedreiging door de bruinkoolwinning in Nord-Rhein-Westfalen. Om deze winning mogelijk te maken staan er grote wa-

terpompen die tot wel 50 km het water wegzuigen. Dit alles om te zorgen dat de machines niet onder water komen te staan. Heel veel prachtige natuur ontstaat in de gebieden waar het kwelwater aan de oppervlakte komt. Korte en lange kwel. Korte kwel is afkomstig van regenwater dat niet zo lang geleden gevallen is, via de aardlagen is afgestroomd naar de Swalm en zijn zijbeken. Deze korte kwel is voedselrijker. De lange kwel kan regenwater bevatten dat 300 jaar geleden gevallen is en dus driehonderd jaar in de diepe grondlagen gefilterd is verbleven, zeer zuiver en voedselarm. Het gebied waar de Eppenbeek in de Swalm komt is zo'n gebied

van bijzondere waarde. Hoe armer de ondergrond, hoe rijker de planten. De soortenrijkdom neemt toe bij minder bemesting. Een interessante lezing met veel leermomenten die druk bezocht werd door zo'n 80 mensen, die er geen spijt van gehad hebben. De blijvende verwondering over de schoonheid van Swalmen en de natuurlijke omgeving, in het bijzonder de Swalm. Was je niet in de gelegenheid de lezing bij te wonen, de dia's zijn dagelijks te bezichtigen. Op de fiets of met een paar stevige wandelschoenen aan kun je dagelijks genieten van de gepresenteerde pracht en schoonheid van Swalmen en de Swalm.

Zjwaam

*Baek wovan
allein al de naam
mich zo aangenaam
inne ore klink;
en die
es ich langs kóm
altied efkes wink.*

*Dwaars door 't Zjwamerlandj
wèrk ze zich
es 'n sjitterend sjlingerend lintj
waer of gèn waer
rizzeluut nao häör mónjing haer.
Es kindj zoot ich al gaer
oppe kantj lekker weg te druime
biej die vertroewde baek
die sónjes en door de waek
mer bleef sjtruime, sjtruime, sjtruime.*

*En dök
bön ich waal 'ns op 'n brök
efkes sjtil blieve sjtaon
óm te kieke of ze gènne boch
euer zoj sjlaon.
Mer daoveur mótt toch
nag get meer tied versjtrieke.*

*D'r is alzelaeve
waal get te belaeve.
Zo kèn 't gebeure
det ich zeen vanaaf 'n paedje
wie 'n tekske of 'n blaedje
zich prinsheerlik mit leut veure
óm den efkes later*

*in det sjnelstruimende water
köpke ónger te gaon.
En bieje de volgende drej
waert det –wie óneerlik-
nag 'ns sjtilkes euvergedaon;
de Zjwaam kiek neet zo nej*

*In juni zuus se sjleiverende sjlierte
-greun en maeterslank-
wegend op 't ritme
van klaor, sjnelsjruimend water
euer 'n zandj- of kezelbank.
Ze bössele get óngerein
en waere lekker dun biejein
allein nag mer get nater.
't Liek den krek 'n bleujende mat
mit doezjende witte bleumkes bezat.
Sjleiverende sjlierte
-maeterslank en greun
"z(et) z(et)", zaet 't blomebook;
mer de Zjwaam vintj det geweun !*

*De Zjwaam
is aaf en toe get taam;
De baom is den té good te zeen,
't water kump halfwaeg de kneen.
Ze sjtruimp
-vol rumpelkes en dumpelkes-
röstig häöre gank
zaach fluusterend euer ein kezelbank
en zjwiegend door de boch
Haopelik is d'r dalik
nag waal Zjwaam genóg...*

Mer lètsaan haaj ze 'r weer in;
 de bèdding waas opèns te min.
 Kamerbreid ging 't sjtroumaaf;
 beziejes waerde weije braaf
 mit peulkes aangeleid.
 De over waas klam nag te zeen;
 de baom al gaaroot neet.
 Buim sjtónge mit verdreet
 -'t water toet de kneen-
 op dae doorweikde óngergróndj
 te kieke wie de Zjwaam
 zichzelf weer 'ns oet leet..
 Ze maak 't aaf en toe te bóntj!

Sjwintjers kiek ze dök
 zo richtig waterkaad.
 Ze uig wie op zón plaetje
 van ein kalenderblaad.
 De over kèn -wit oetgesjlage-
 de kaaj klam nag verdrage.
 Sjuverechtig, ozelig
 gaon ich toch efkes op det brökske sjtaon
 en kiek wie de Zjwaam ónveurbereid
 zich door det wintjers landjsjap sjleit,
 wonao ich rap weer wiejergaon.

Det gesjlinger vanne Zjwaam
 vinj ich doorein sjiek en sjoon.
 Aaf en toe bekiek ich mit bedraag
 waat ze noe toch weer moog doen:
 'ne Boum, kompleet mit sjtrónk
 en 'n sjtök over
 is lankoet inne Zjwaam belandj;
 't paedje det d'rlangs leep
 bleek taenge zoväöl euvermach
 ouch al neet besjtandj.

Mer of det allemaol haet gebaat?
 'n Sjtökske wiejerop
 óntsjteit geweun weer eine nuje paad.
 Waem is noe waem de baas
 en hèlt de anger veur de gek?
 De Zjwaam is prónt wie veur
 ouch waal 'ns get vrek!
 En sjnachs:
 Zaach gefluuster in 't duuster,
 zjwaak gekloets en doef geboets,
 gèn gesjpoes, allein geroes.
 Meer te heure es te zeen;
 gaar gèn kleure die zich reure;
 al det sjoons blief óngezeen.
 Get wiejerop
 in 't leech vanne maon
 of van 'ne luchtepaol
 zuus se ze -doef blinketig-
 toch weer de drej ómgaon;
 zo geit det noe eimaol.

Zjwaam,

Baek wovan
 allein al de naam
 mich zo aangenaam
 inne ore klink;
 en die
 es ich langs kóm
 altied efkes wink.

Riky

Excursie naar het gemeentearchief Venlo

Thei Derks

Op woensdagavond 17 april organiseerde de Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal een rondleiding langs de 'Archiefschatten' van het Gemeentearchief in Venlo.

Na ontvangst met koffie en vlaai volgde het welkomstwoord en een introductie op de werkzaamheden en collectie van het archief. Iedereen kan in het archief terecht voor: stamboomonderzoek, onderzoek naar de geschiedenis van de stad of de omliggende dorpen, historisch onderzoek enz.

Zo beheert het archief: de doop-, trouw- en begraafregisters (DTB) van bijna alle parochies in Noord-Limburg, notarieelarchief, schepenbankarchief, archieven van vele verenigingen, archieven van de Burgerlijke Stand en de bevolkingsregisters, krantenarchief etc. Ook kun je een kijkje nemen in de beeldbank; een database met afbeeldingen en filmpjes van Venlo en omgeving.

Nadat het gezelschap in 2 groepen was verdeeld begon men aan de rondleiding. Deze voerde ons door studiezalen en depots en ook de restauratieruimte waar we konden zien hoe o.a. zwaar beschadigde boeken (door water, vuur of zilvervisjes) gerestau-

reerd werden.

De rondleiding voerde ons niet alleen langs indrukwekkende charters (Een oorkonde, ook wel charter, is een schriftelijke weergave van afspraken, stammend uit de middeleeuwen. Het diende dus als bewijsstuk voor gemaakte afspraken. Veelal zijn deze oorkonden op perkament geschreven. Veel oorkonden bleven zo goed bewaard, omdat zij voor latere eigenaren het bewijs van eigendom van een stuk grond of een recht

vormden, en prachtig gedrukte boeken uit de zeventiende eeuw, maar er was ook aandacht voor documenten en objecten uit de twintigste eeuw).

Zo zagen we de tentoonstelling 'Kind in oorlog' waar alle Venlose kinderen (zo mogelijk met foto) herdacht werden, die waren getroffen door de Tweede Wereldoorlog. In deze expositie worden de Venlose Sinti- en Romakinderen, met als boegbeeld Margaretha Pommée, apart belicht.

Mariet Verberkt, cultuurhistorica uit Venlo, heeft de trieste geschiedenis van Margaretha Pommée aan het licht gebracht. Uit Venlo werden veel Joodse medeburgers gedeporteerd, maar minder bekend is dat ook zigeuners van de Kleine Hei gedeporteerd werden omdat ze niet-Arisch waren. Mariet heeft tot op het einde van haar leven gestreden voor erkenning van het oorlogsleed van deze Sinti en Roma. Het trof haar bijzonder pijnlijk dat geen enkele naam van de Sinti en Roma erkend en genoemd werd bij de jaarlijkse Dodenherdenking.

Het Gemeentearchief herbergt ook het Politie-museum van Venlo. Hier worden verschillende aspecten van het politiewezen in de politieregio Venlo behandeld. In het museum bevinden zich een groot aantal spullen die het regiokorps in Venlo heeft verzameld van verschillende misdrijven. In dit mu-

seum worden regelmatig rondleidingen en voorlichting gegeven door oud politiepersoneel.

Op het einde van de rondleiding door het gemeentearchief werd er een film vertoond over de bombardementen op de Maasbruggen in 1944, waarbij een groot gedeelte van de binnenstad verwoest werd. Na afloop van de film waren we een tijdje

stil van de beelden van dit vreselijke oorlogsgeweld en -leed.

Met deze rondleiding blijkt weer dat het de moeite waard is om eens een bezoek te brengen aan het Gemeentearchief.

Uit het leven van onze voorouders

Harrie van Buggenum

Gertruijt Jansen schenkt hierbij haar dochter al haar roerende goederen en het vruchtgebruik van de onroerende goederen, waarbij zij ook de schulden moet overnemen. Alleen een stukje land is uitgezonderd en wordt toegewezen aan haar zoon. In ruil moet de dochter haar tot haar dood onderhouden en de zoon totdat deze voor zichzelf kan zorgen. (is hij gehandicapt?)

SWALMEN 11 maart 1765. Schenking bij leven in ruil voor levensonderhoud.

Ten overstaan van Hermen Ramaeckers, voorzittend schepen bij afwezigheid van de scholtis (schout), Cornelis van Keken en Thomas Ubbels, schepenen van de heerlijkheid Swalmen en Asselt, maakt Gertruijd Jansen, laatst weduwe van Simon Wijnants, 'gesondt ende wel te passe, ter stegen ende straeten gaende, te kennen gevende dat sij gecommen sijnde tot haere jaeren, bij ons verclaert heeft bij wege van vrijwillighe giffte onder de levende ingevolgh de Landtsrechten pag. 170 te hebben wederroepelijck overgedraegen ende overgegeven aen haere dochter Catharina Gerits, huysvrouwe van Lambert Hendrickx alle haere gereyde goederen (roerende goederen) ende de tochte (vruchtgebruik) van alle haere ongereyde goederen (onroerende goederen) mits daer tegens oock betaelende ende op hun nemende de gereyde schulden uytgenomen dry tinne schotelen, haere kiste ende 1½ vierdel lants gelegen int Asselder Velt ter eenre Joanna Jansen ende ter andere zijde mevrouw Baenen, welcke sij wilt ende begeert dat het selve sal prouffysteren (profiteren) haeren sone Gerardt Wijnandts verweckt met wijlen Simon Wijnandts, soo haest den selven Gerardt Wijnandts tot staet sal sijn gecomen met consent (toestemming) van haere dochter ende de respectieve schoonsoone hier boven vermeldt, verclaerende de voorss(chreven) comparante ende derselver schoonsoone onder eede in onsen handen gedaen dat dese giffte sonder eenige geveynstheydt ofte heymelijck bespreck ofte geloffte geschiedt, het gegevene goedt in eenigen gevalle wederomme te geven, waertegens de voorss(chreven) dochter ende dessens man haer comparante voor haer leven lanck in cost en dranck, klederen, lynen en wullen, beloofft hebben te sullen onderhouden, beneffens haeren voorss(chreven) soone Gerardus Wijnandts tot dan hij sijnen cost ende andere noodtsaekelijckheydt elders kan gewinnen, welcke conditie ende giffte haeren schoonsoone mede in naeme van sijne huysvrouwe geaccepteert hebbende, hebbe ick president schepen de comparante van de hiervooren gereyde goederen ende tochte (vruchtgebruik) onterfft ende ontgoedt ende Lamert Hendrickx cum sua acceptanten daer inne geërfft naer coustume locael jure cujuscumque salvo, in oirconde hebben wij hier op doen drucken onsen segel welcken wij ad causas gebruycken ende dese door onsen secretaris ondertekenen laeten tot Swalmen den 11 meert 1765'.

Bron: R.H.C.L. Maastricht, Schepenbankarchief/Swalmen.

Bussereinds kepelke

Piet van Buggenum

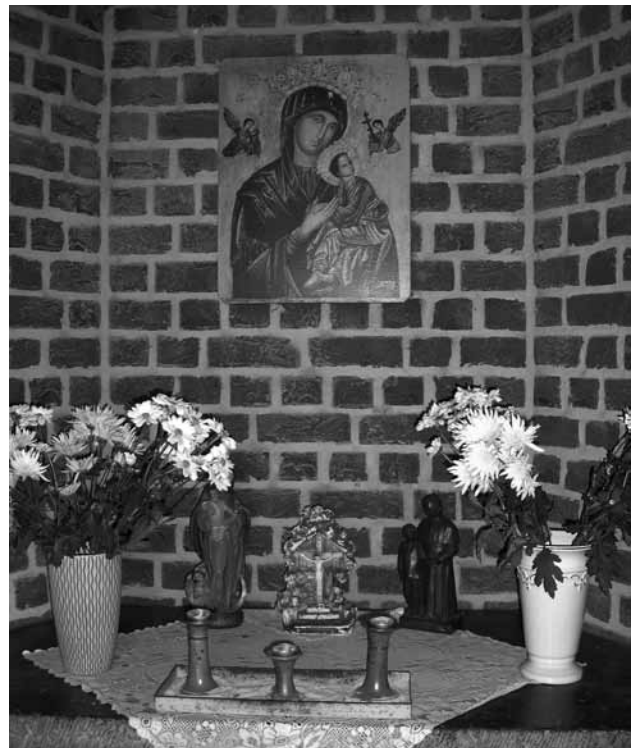

Ik parkeer de auto op de kleine parkeerplaats aan de Turfheide. Die ligt ongeveer op de scheiding waar het Swalmer Schoolbroek en het Beeselsbroek in elkaar overgaan. Er staat een bord van het Limburgs Landschap met informatie over dit natuurgebied, compleet mét een plattegrond. Ik wandel via de Eikenbroeklaan en Turfheideweg richting Bussereind. Dit gebied ken ik al vanaf mijn jeugd.

In mijn herinnering ben ik weer even meer dan vijfenvijftig jaar terug in de tijd. Toen kocht mijn vader hier een perceel landbouwgrond voor het kweken van ligusterplanten. De eigenaresse was een nicht van mijn moeder, die als non in een klooster woonde: 'Zuster Josephina'. De kloosters zagen het liefst nonnen intreden die wat meebrachten. Ook bij de bruiden van Christus werd onderscheid gemaakt tussen arm en rijk. De arme zusters deden het huishoudelijke werk, de beter gesitueerden mochten verder studeren om, meestal als onderwijzeres, het geld voor de gemeenschap te verdienen. Zij versmaadden het slijk der aarde niet.

De grond in dit gebied was vrij drassig, daarom begon mijn vader met het aanleggen van een drainagesysteem. Omdat ik in die tijd enkele maanden moest wachten om mijn militaire dienstplicht te vervullen, heb ik gedurende deze tijd hieraan meegewerkt. Er werden rijen keramische poreuze buizen onder de grond gewerkt die uitmondten in de Teutenbeek. Het overschot aan regenwater en grondwater werd hierdoor sneller afgevoerd. 's Morgens vroeg begonnen we met de werkzaamheden. Iedere dag werden we verwelkomd met een prachtig concert van de vogels in het aangrenzende struikgewas.

Deze herinneringen kwamen tijdens het eerste gedeelte van mijn wandeling spontaan bovendrijven. Intussen ben ik, in gedachten verzonken, met mijn wandeling al gevorderd tot de Turfheideweg in de schaduw van de eikenbomen aan weerszijden van de weg. In het enkele meters lager gelegen open gebied, links van mij, ligt een gebouwtje: een clublokaal van een jagersvereniging. Even verder ontdek ik in de verte al de eerste woningen van de buurtschap Bussereind. De weilanden kleuren geel door massaal bloeiende boterbloemen. Gedeeltelijk achter een hoge boom verborgen, ont-

waar ik het kepelke. Het ligt op de splitsing van de Turfheideweg en de Waterlose weg. De geschiedenis van het gebouwtje gaat terug tot het jaar 1781. Hoelang dit eerste kepelke toen hier heeft gestaan, is niet bekend. In 1907 is er echter, in opdracht van de familie Nijssen, een nieuw kapelletje gebouwd dat in 1975 moest wijken bij de aanleg van een nieuwe weg. Na ja-

ren zonder bedehuisje gingen de buurtbewoners hun kepelke missen en wisten middels de sponsoractie: 'Een steen voor het Bussereindskepelke', geld in te zamelen voor de bouw van een nieuw. Dit Mariahuisje werd in 1992 ingezegend door pastoor Debets.

Het bedehuisje ligt in een plantsoentje, omheind door een smeedijzeren hekwerk. Via een poortje in de omheining loop ik over een keienpad naar de ingang. In de mooie getrapte voorgevel is een spitsboogvormige toegangsopening voorzien van een fraai smeedijzeren draaihek. Gelukkig is het niet op slot. Twee kleine vensters in de zijwanden zorgen samen met de deuropening voor een gedempt licht in de kapel. De vensters zijn voorzien van prachtige glas-in-loodraampjes met Christelijke voorstellingen. Tegen de achterwand is een kleine verhoging met daarop twee natuurstenen zuilen die een altaarblad dragen. Op dit blad staan: enkele kleine

beeldjes, vazen met bloemen en kandelaars met waxinelichtjes. Er boven hangt een kopie van de bekende icoon van Onze Lieve Vrouw van Altijddurende Bijstand. Rechts naast het altaar staat een fraaie natuurstenen kaarsenstandaard. Links tegen de zijwand hangt nog een ingelijste smeekbede tot Maria. Een gecombineerde kniel-zitbank,

vóór het altaar, nodigt uit tot een moment van rust en bezinning. Ik vraag me in alle rust af waarom dit soort bedehuisjes steeds meer gelovigen trekt in tegenstelling tot de kerken. Persoonlijk denk ik dat dit niet aan Christus zelf ligt maar meer aan een deel van zijn personeel op aarde.

Weer buitengekomen ontdek ik, boven in de spitsboog de sluitsteen die met de tekst: 'ANNO MCMXCII', het jaartal 1992 aangeeft. In de nok van de voorgevel is een nis uitgespaard waarin een klein Mariabeeldje is geplaatst.

Na deze kleine bedevaart wandel ik met een volaan gevoel, via de Korte Onderste weg, terug naar de parkeerplaats. Wandelend tussen akkers, weilanden en boomgaarden ben ik in gedachten nog bezig met de mogelijkheid dat er toch meer moet zijn tussen hemel en aarde.

Trui kende haar huilands wel

Giel Geraedts †

Naeve Truij wore anger miense kómme wone, Hollenjers, rechtsjtreeks oet Rotterdam. De eerste daag haaj de vrouw 't nag te drök mit inrichte van 't hoes, want ze leet zich neet boete zeen. Truij loerde d'r al 'nen helen tied op óm mit häör aanne kal te kómme en dao inèns waas ze veur 't hoes in 't häöfke aan 't sjoeffele. Truij ouch nao boete; 't zooy waal èns laote heure, det 't oppe sjool zien taal geleerd haaj.

- Zo, zijt ge wat in 't hofje aan 't werke. Ja, ik moet even 't koper poetse van de voordeur, maar ik ben er eigenlijk slecht aan, want ik ben stijf verkouden. Mijn man heeft 't ook al een paar dagen niet goed zitten. Ik hoop maar dat we niet van de benen komen.

- Wat ben ik blij, dat er nu ander volk neven ons is komen wonen. De mensen die hier eerst woonden, dat waren d'r mij. Die kop van hem was net een vat

met oren en zij was een echte giftige prij. De muil ging haar als een eend de kont. Als ze op straat ging, liep ze als een heks die 't gat brandt. En gier dat ze waren. Ze zouden zich voor vijf cent een braamstruik door de reet laten trekken.

- Heel dikwijls waren ze zich aan 't takke. Zij noemde hem dan een prengel. Als ze zich hadden kon ik me soms wel verrijten van de lach. Een keer is hij haar met 't stovenijzer eraan geweest. Toen heeft ze zich bij ons moeten vluchten. Ze zei toen: als dat niet ophoort, sla ik de pin er in en dan houw ik af.

- Dat jonk van hun die ging ons steeds aan de kerzen achter in de hof. Dat staalt toch nergens op. Ik had nog wel een papier op de boom geplakt met erop geschreven: "Hier niemand aan". Een keer heb ik hem gegrepen en hem toen flink de deken afgereten. Daar vrat geen hond brood naar en toen liep

't hem dun door de broek, dat zeg ik u. En ik dacht: die zul je aangaans wel niet meer in den hof zien.

- Ze hadden ook een dochter. Die was zo gek als een rad en had heel wat vlooiën op haar staart. Om de maand had ze een ander, die de deurstijl kwam nat maken en op iedere hoek en kant kont ge haar zien staan. Ik heb dikwijlder gezegd: die vrijt zich nog eens wat in de rug.

- Daar aan de andere kant van de straat woont onze slager. Ge moet er nu niet op aankijken, want hij staat in de winkel om ons hier te bespiensen. Ja, dat is nogal een scherpe, maar 't is net ene klomp vet met een zak om. Hij woont niet waar hij fluit. Af en toe gaat hij op zien vieze uit, waar weet ik niet. Hij kijkt mij altijd zo naar de benen en doet altijd een stukje extra bij mijn vlees. Ik geloof, dat hij het op mij heeft staan. Dat kan ik wel begrijpen, want aan mij is niets vergeten, dat kunt ge wel zien. Maar daar ben ik toch niet erg op, hoor. Hij kan mij wat rettekettetten, hij zou er bij mij met een geschild stokje van af komen.

- Maar goed, dat mijn man Sjeeraar dat niet in de smiezen heeft, want die zou dan de sokken wel eens opbinden. Maar ik hang Sjeeraar ook niet alles op de neus. Bij hem kan ik ook mijn lach wel op. Hij laat zich maar de vat na dragen en veegt overal zijn hakken aan af. Gisteravond in bed - ik had mijn benen wat opgetrokken - zei hij nog tegen mij: "Trui, ja zo heet ik hè of eigenlijk Truij, Trui", zegt hij, "steek de poten eens af, is dat een liggen". Toen sprong mij de kwint en zegde tegen hem: "ga jij zelf anders liggen, lang schandaal". Sjeeraar is nogal lang, weet ge. En hij snurkt met de muil wijd open.

- Eigenlijk moesten de mannen 't elke dag eens flink over de ribben krijgen, vindt gij ook niet?

- Maar soms is die van mij heel anders. Als hij het in heeft, zou hij zelfs een vat aan 't lachen krijgen.

- Ge moet maar eens gauw bij mij in komen, dan drinken we d'r een. Ik heb goede wijn, de beste die is. Daar zoudt ge u nog van bekomen als ge op uw sterfbed ligt. Ik moet nu gauw naar binnen de aardappelen gaan afschudden.

Die zag aevel ouch neet vööl trök, dach Truij. Ze deej aaf en toe net of det ze mich neet versjtóng ...

Kroniek van Swalmen, januari, februari en maart 2013

Johanna Cox-Geraedts, Els Schreurs, Riky Simons-Julicher

Januari

Veel carnavalsnieuws deze maand.

5. Ruud Verhaegh (22) gaat het nieuwe carnavalsseizoen als Bacchus Ruud door het leven met als motto: 'Lever de bóks kepot van 't kroepe den te weinig te zoepé'.

12. Shannah Janssen (23) wordt door de Fobmötse uitverkoren tot hun 13e prins(es). Ze heeft als motto: 'Noe kieke veur neet nao de kleintjes'.

13. Bram Manders (24) wordt uitgeroepen tot 61e prins van de Hopsjlokkers. 'Hiej löp 't luiidt zijn motto.

20. Als 64e prins van de Kwekkerte uit Boukoul wordt Sjoerd van Deur (25) uitgeroepen met als motto: 'Neet dinke, mer doon'.

26. De Aartjes uit Asselt vieren dit jaar hun 33-jarig bestaan en roepen als jubileum-Vader-Aar Leon Polmans (21) uit. Daags erna mogen ze tijdens hun receptie de één maal per jaar uitgereikte Nepomukonderscheiding in ontvangst nemen voor de ongekende manier waarop ze al 33 jaar lang de folkloristische cultuur van het kerkdorp Asselt uitdragen.

Februari

1. In de Jo Gerrishal in Maasniel presenteert v.v. De Hopsjlokkers de 37e finale van het Limburgs Vastelaovesleedjes Konkoeer. Een kleurrijk decor met herkenbare Swalmer monumenten en in Swalmen opgenomen promotiefilmpjes van elke finalist maken het geheel tot een onmiskenbaar 'Zjwaams' gebeuren. La Bamba uit Montfort komt als winnaar uit de bus met het liedje 'Laef, Limburg Laef'.

11. Carnavalsmaandag. Indachtig het motto loopt in Swalmen weer heel wat mee in een

goedverzorgde optocht met ± 50 nummers. De grote groep met hun act 'Veur sjittere veur uch' krijgt van de jury de meeste punten en verdient daarmee de Har Cox wisseltrofee.

15. Aan het St. Jansplein opent MH-Homedeco, een winkel voor cadeaus en woonaccessoires.

20. Het door de gemeente Roermond in zaal de Mert georganiseerde sprekersplein mag zich verheugen in een zeer grote belangstelling. Centraal staat de toekomst van Swalmen. Naast tevreden geluiden over verenigingsleven, zwembad, natuur en opknopbeurt Rijksweg zijn er ook kritische noten over accommodaties die gesloten zijn of nog onder druk staan, bereikbaarheid van stadskantoor met openbaar vervoer, voorzieningen voor jong en oud. Winnares van de quiz 'sjlumste Nepomuk' is Lindy Beurskens. Voor de nieuw op te richten dorpsraad melden zich bijna 30 bewoners aan.

21. Deze week zijn de Swalmen- en Roertunnel vijf jaar volledig open. Uit berekeningen blijkt dat ze de afgelopen jaren 657 uur gesloten waren, waarvan 400 voor regulier onderhoud. Dat komt neer op gemiddeld 21 minuten per dag. Aanvankelijk waren er veel technische problemen, nu zijn het vooral te hoge vrachtwagens die tot sluitingen leiden.

Maart

De Stationsstraat zit midden in een grote opknapbeurt. De riolering wordt vernieuwd en de straat

volledig opnieuw ingericht en geasfalteerd. Veel overlast in het centrum, maar 'Alles kump goed' belooft de uitvoerder.

17. Leon Hendrickx (58) wordt tijdens de jaarvergadering van Koninklijke Harmonie St. Caecilia door waarnemend burgemeester Peter Cammaert benoemd tot lid in de Orde van Oranje Nassau vanwege zijn jarenlange inspanningen voor de harmonie en voor Vluchtelingenwerk Roermond.

20. Met provinciale middelen gaat renovatie plaatsvinden van de gracht en het bosgebied bij landgoed Zuidewijk Spick. De provincie wil graag het cultu-

reel erfgoed op deze wijze bij een breder publiek onder de aandacht brengen.

27. Het wijkteam in Boukoul mag zich verheugen in een ruime belangstelling. 40% van de Boukoul-naren reageerde op de huis-aan-huis enquête. De onderwerpen waarmee het team onlangs aan de slag is gegaan zijn de verplaatsing van de AED van De Kamp naar Hoppenraderweg 17-23 en alarmering via SMS bij reanimatie.

Van hot nao haar door 't Zjwaams waordeboek (26)

Harie van Buggenum

Een rubriek vol speelsigheden, serieuze zaken, knipoogjes naar het verleden, kortom over van alles wat volgens Waordeboekredaksielid Harie van Buggenum niet of niet volledig aan bod is gekomen. Natuurlijk in 't Zjwaams.

De benaming **achterlajer** is get waat zelve opgezóch of gebroek zal waere. Det waard haet aevel allein besjstaonsrech es d'r ouch eine veurlajer besjteit. Dit bliek inderdaad 't

geval te zin, allein sjteit det noe net neet in 't waordeboek. Dit is gei groot gemis, want zón dink is al ewe aad. Inne tied van Napoleon zólle die waal volop in gebroek zin gewaes. Det liek heel wied weg mer es se dich realizeers det ouch miense van hiej in zie leger wore, kump 't toch get deunder bie, zeker es se heurs det eine vanne Boekkoel, wovan de naam bekènd is, twee jaor naodet Napoleon versjlage waas, tevoet vanoet Ruslandj truuk nao de Boekkoel kwoom. Ouch is bekènd det eine

vanne Rao, dae zich Jooste sjreef, neet oette oorlog truukgekómme is, en det de femielie aanoom det d'r bij Moskou gesneuveld waas, ómdet ze van dao-oet 't lèste berich van hem gekrege haje. Dit is bekènd ómdet bij de verdeiling van ein èrfenis bepaold waerde, det zien deil bewaard zól blieve veur 't geval det d'r toch nag truuk zól kómme.

Plat bliek moejjelijk te zin en emes dae de versjiljende oetdrökkingsmeugelikhede kan ónthaje die in 't plat besjtaon, mót waal eine kop hóbbe wie eine **tujerhamel**. Det wilt neet zegke det d'r dae ouch kan gebroeke es d'r de geit wilt tujere, want van emes dae zienne kop gebroek waert gezag det d'r sjtiefköppig is, en det is weer get anges.

Meer en minder lieke taengegesjtèld aanein. Toch kóns se die in ein zin achter-ein gebroeke. Es emes teen sjörkerre aerd weg mót vare den zal d'r det waarsjienlik mit taengezin doon. Es zomes ein sjörker weggevare haet, den zal d'r opgeluch dinke: "det is d'r ein minder".

Haet d'r de volgende weggevare, den kan d'r zègke: "zo, det is d'r weer ein minder" en nao de derde is 't d'r nag ein **meer minder**.

Ein **kernalie** waert ouch tang genump. Es zón tang niep is 't aevegood gèn nieptang.

Biej **noodwaer** kóns se binneblieve en oet noodwaer emes de kop inhoue.

In oos landj **wejt** 't de meiste tied. Det haet te make mit 't waer, mer neet altied. Zo kan emes mit edere windj mitweyje, ouch bij windjsjtil waer of zo mer örges nao binne kómme geweyje bij alle waer.

Achter bepaolde wäörd kóns se get zeuke waat d'r neet achter zit. Det bliek oet de volgende twee. Eine **deskundige** hoof neet oppe heugde te zin van alles waat mit de Zjwamer foetbalkluup te make haet, en **óngesieffer** is neet 't taengedeil van gesieffer.

Biej **sjpektakel** hink de beteikenis aaf van de lèttergreep wo de klemtoon op gelag waert. Lik die oppe tweede lèttergreep, den höbs se vääol herrie, en liks se die oppe eerste lèttergreep, den zól 't ein apperaat kónne zin wo ze in 't sjlachhoes sjpek mit optakele. Es se mit det takele bezig zin, den zin se aant sjpek takele.

Doe kóns al **zeiknaat** waere van eine ummer waeter. Wils se sjtróntjzaat waere, den baat water neet. Beer is baeter. Óm sjtróntjeigewies te zin höbs se aan gèn van beije get. 't Is den vóldoonde óm altied alles baeter te wete es angere.

Lagere scholen in ons werkgebied - BS Octopus Swalmen

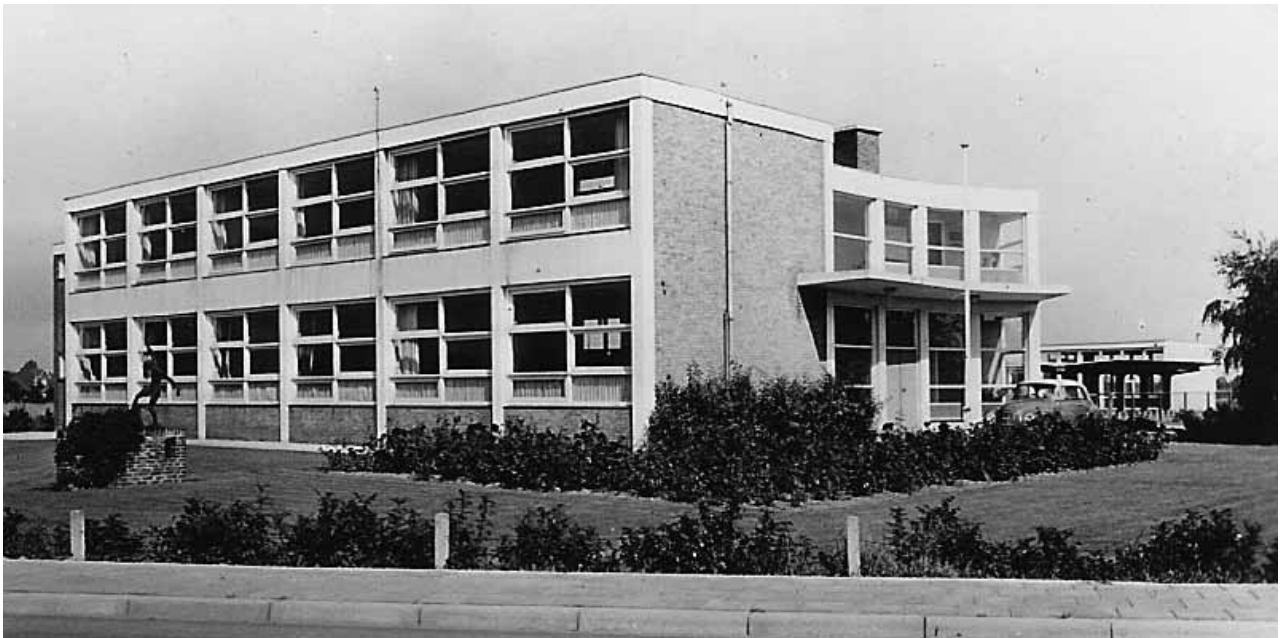
Gerry Nijssen

Aan de noordkant van Swalmen wordt in 1960 de R.K. Gemengde Lagere School 'St. Jozef' gebouwd aan de Abdissenstraat 1 door aannemersbedrijf fa. S. Hodselmans, nadat op 1 december 1959 het contract wordt ondertekend door de voorzitter en de secretaris van het R.K. Schoolbestuur St. Lambertus, pastoor C. Schmitz en pater J. Zeijen en dhr. S. Hodselmans. De wijk Martin Giessen is op

dat moment een nieuwbouwwijk van Swalmen, ten noordoosten van de Rijksweg.

Het bestek en de tekeningen voor de nieuw te bouwen school zijn gemaakt door Ingenieurs- en Architectenbureau A.H.J. Swinkels en B.H.F.L. Salemans te Maastricht.

Op zaterdag 18 maart 1961 wordt de school officieel geopend met een plechtige hoogmis vooraf.

Het Bestuur van de R.K. Gemengde Lagere School „St. Jozef“ heeft de eer en het genoegen U uit te nodigen tot bijwoning van de plechtige inzegening en officiële ingebruikstelling van het nieuwe schoolgebouw aan de Molenweg te Swalmen op zaterdag 18 maart a.s. te 10.30 uur.

Om 9 uur wordt in de Parochiekerk een plechtige Hoogmis opgedragen om Gods zegen af te smeken voor onderwijzend personeel en leerlingen.

Namens het Schoolbestuur,
C. SCHMITZ, voorzitter,
J. ZBYEN, secretaris.

In 1974 vindt een uitbreiding met 4 lokalen aan de zijde van de Abdissenstraat plaats.

In 1985 gaat kleuterschool 't Kleuterheukske, gelegen aan de Abdissenstraat/Antoniuststraat, samen met de St. Jozefschool en in 1986 wordt door ouders en leerlingen voor de naam Basisschool 'Heide' gekozen, vanwege de ligging in het gedeelte van Swalmen dat vroeger 'Heide' heette.

Het is een basisschool voor bijzonder onderwijs op katholieke grondslag. Door haar open toelating heeft de school leerlingen die verschillen in achtergrond,

Kleuterschool 't Kleuterheukske, uit de 60/70'er jaren van de vorige eeuw

overtuiging en geloof.

Het lerarenteam bestaat al vele jaren uit een directeur, locatieleider/ICT-coördinator, full- en parttime groepsleerkrachten, 'n vakleerkracht muziek, remedial teacher/intern begeleider, een conciërge en een administratief medewerkster. Verder zijn ook klusjesmannen beschikbaar. Studenten van Fontys-Hogeschool (Pabo) worden in de gelegenheid gesteld om stage te lopen op school.

De school telt 10 leslokalen, een vergaderlokaal, tevens overblijflokaal voor de leerkrachten en een speelzaal. Verder heeft de school een aula en een documentatiecentrum. Ook is er een grote speeltuin bij de school en een vlakbij de school gelegen gymzaal aanwezig.

Basisschool "Heide"
Abdissenstraat 1
6071 VP Swalmen
☎ 0475508118
✉ bsheide@supermail.nl

Aan de ouders/verzorgers
van onze leerlingen.

Tevens heeft jarenlang het bronzen beeld van een balancerend jongetje op een stenen muurtje op het grasveld vóór de aula aan de Molenweg gestaan. Het werd in 1961 gemaakt door de Swalmer kunstenaar Frans Peeters bij gelegenheid van de opening van de school. Het beeldje werd al gauw 'Sjengske' genoemd, evenals het schoolkrantje dat jarenlang door de school werd uitgegeven.

Een aardige beschrijving van zowel kunstwerk als visie van de maker is te vinden in een krantenartikel van journalist Kockelkorn in de Maas- en Roerbode van 18 maart 1961:

Voor de nieuwe school, die in Swalmen in het kader van het uitbreidingsplan Martin Giesen voor de helft is verrezen, heeft de Swalmer beeldhouwer Frans Peeters een bronzen beeld van een jongetje gemaakt, dat een plaats heeft gekregen voor de klassenvleugel van het gebouw. Het stelt een jongetje voor, dat balanceert op een smal muurtje. De gespannenheid van houding, tussen lopen en erafvallen, strakke lichaamsas en haast klapwiekende armen, gaf hem de mogelijkheid dit bronzen beeld een bepaalde kracht te geven, doch tevens de nadruk te leggen op een speelse silhouetwerking. De beeldhouwer heeft dit beeldje daarom, in zeer mooie ruimtelijke werking, vooral in zijn ritmische beweging gezien, met enkele in de bronshuid zuiver aangebracht plastische detailsaanduidingen. Al kan men thans reeds

de kwaliteiten van dit beeld zien, het zal eerst tot zijn recht komen, als straks de gazonaanleg en de borders rond dit beeld zijn aangelegd. Dan zal ook het ruwe muurtje, dat nu iets slordig aandoet, een krachtig element worden tussen de gladgeschoren gazons en de gladde verfijning van het bronsbeeld. Zeer zorgvuldig moet de beeldhouwer de uiteindelijke plannen tot voltooiing dezer school bestudeerd hebben om tot zijn werk te komen. Straks zullen immers twee vleugels klaslokalen, uitwaaiend als de lijnen van een cirkelsegment, in het middelpunt van de cirkel bekroond worden door een aula, die door gebruik van veel glas een zeer open en speels karakter aan de bouw zal geven. Daarom heeft Peeters zijn beeldje iets naar voren geplaatst tot naar deze aula toe; een, naar karakter en stijl, verbindingsstuk van deze glazen aula en de betonstructuur van de schoolvleugels.

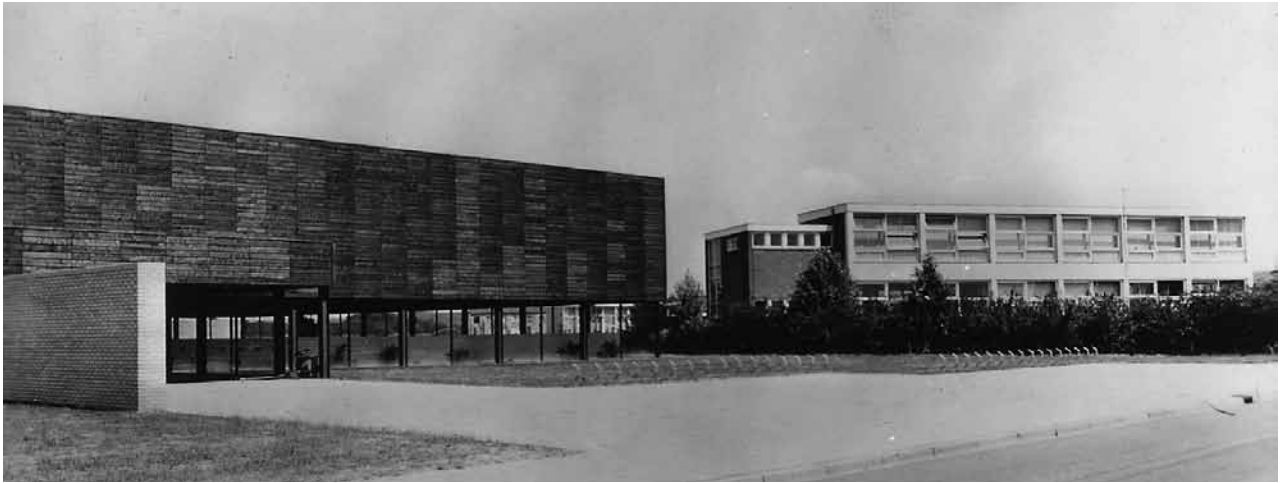
Het ligt in de bedoeling, om als straks ook de andere vleugel is aangebouwd en de aula, tegenover de dan bijkomende klaslokalen een bronsgroep te plaatsen van spelende meisjes.

(Het beeld, 'moeder en kind', behorende bij de vroegere kleuterschool, wordt na de nieuwbouw van BS Octopus, aan de kant van de kinderopvang geplaatst.)

Sinds juli 2002 valt BS Heide onder het bestuur van

de stichting voor Primair Onderwijs 'Melior'.

In 2005-2006 wordt geconstateerd dat het huidige schoolgebouw niet meer voldoet aan de eisen van deze tijd. Er wordt dan gekeken wat de mogelijkheden zijn van nieuw- dan wel verbouw.

In de zomervakantie van 2008 wordt begonnen met het slopen van het gebouw van BS Heide. De kinderen zitten vanaf augustus 2008 in noodlokalen, neergezet aan de Robijnstraat.

Aannemersbedrijf Louis Scheepers B.V. uit Roermond begint na de sloop met de bouw van de nieuwe school.

Enkele maanden eerder is reeds het ernaast gelegen kerkgebouw 'Het Woord Gods' en gemeenschapshuis 'De Robijn' afgebroken.

Na de kerstvakantie wordt op 4 januari 2010 gestart in de nieuwe school, wederom gelegen aan de Abdissenstraat 1. Een nieuwe school met een nieuwe naam: 'Bs. de Octopus'.

De school is ontstaan uit een fusie van de voormalige scholen BS Heide en BS de Mortel in Swalmen. De school, de kinderopvang en de Stichting Gemeenschapshuizen bewonen deze nieuwe Brede Maatschappelijke Voorziening. De nieuwe school valt nu onder het bestuur van stichting Swalm en Roer voor onderwijs en opvoeding, gevestigd te Roermond.

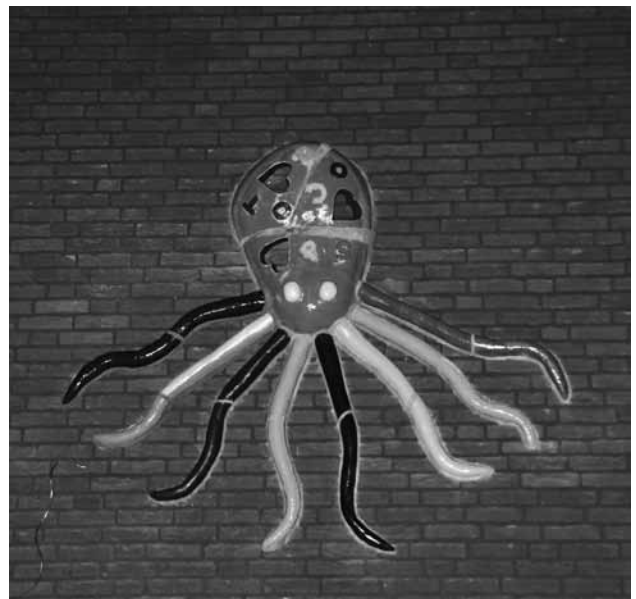
Op 18 juni 2010 vindt de officiële opening plaats van BS (en kinderopvang) de Octopus (voorheen respectievelijk Heide/Mortel en Ot en Sien). Tevens wordt dan het achtarmig kunstwerk onthuld: de Octopus, dat gemaakt is door Hill Geurts, Ger Theeuwen en Marlin van de Hoogen in Stramproy

in het atelier bij mevrouw Van Gemert. Het glazuur en de klei zijn afkomstig van St. Joris keramische industrie b.v. te Beesel en daar is het werk tevens gebakken. In totaal zijn de dames er zo'n veertig uur mee bezig geweest.

Octopus is het Griekse woord voor 'achtpoot'. Een octopus heeft acht armen en drie harten. De acht armen symboliseren de acht groepen van de basisschool. De drie harten geven aan welke groepen bewoners er in de BMV vertegenwoordigd zijn: de school, de kinderopvang en het gemeenschapshuis (de verenigingen).

In de nacht van vrijdag 3 op zaterdag 4 juni 2011 slaan bronsdieven hun slag en wordt Sjengske van de sokkel, die aan de kant van de Abdissenstraat staat, losgehaald en meegenomen.

Anno 2013 bezoeken zo'n 290 kinderen de school, verdeeld over 9 groepen. De school bestaat uit een

onder-, midden- en bovenbouw en iedere bouw heeft de beschikking over vijf groepslokalen, die zijn gesitueerd rond het onderwijsplein. Het onderwijsplein kan worden gezien als het verlengde van de groepslokalen waar kinderen zich kunnen terugtrekken voor zelfstandig werk, onderzoek, creatieve activiteiten, overleg e.d.

Verder zijn vanaf schooljaar 2011-2012 twee plusklassen gestart en ingericht voor de hoogbegaafde kinderen uit Swalmen. Dit project is samen opgezet met BS St. Theresia (Kerkweg te Boukoul) en BS Lambertus (Meestersweg te Swalmen).

Bronnen: schoolgidsen BS Heide Swalmen 1999 – 2006, dhr. J Geraedts, oud hoofd van de school; dhr. W. Luys, voormalig leerkracht; website BS Octopus 2013; periodiek MHVS: 1997-1, pagina's 18 t/m 21, Riky Simons-Julicher.

IJzeroer in Belfeld (naar een artikel van Prof. Dr. Nic. Douben)

Jan Coopmans

Op 15 augustus 1872 kwam er een vreemde heer aan in Belfeld, die aan de plaatselijke herbergier vroeg waar de burgemeester woonde. Daar moest hij naar toe om te praten.

Een kwartier na het gesprek met deze heer, liet Burgemeester Beelen de Gemeenteraad in een spoedvergadering bijeenroepen in 'Het Witte Paard'.

Binnen een half uur was de voltallige raad, maar ook de helft van de andere mannen aanwezig.

Na de opening van de vergadering gaf de burgemeester het woord aan de heer Czetztritz. Deze vertelde, dat hij uit Laar bij Ruhrort in Duitsland kwam en als gemachtigde van de Maatschappij 'Phoenix' naar Belfeld was gekomen om er ijzeroer te laten delven.

Volgens onderzoeken was gebleken dat in Belfeld en omgeving, grote lagen ijzeroer in de bodem zaten, zoals ook bijvoorbeeld bij de Hulsterhof in Tegelen.

Als deze gedolven zouden worden, dan zou dat voor de gemeente veel geld opbrengen.

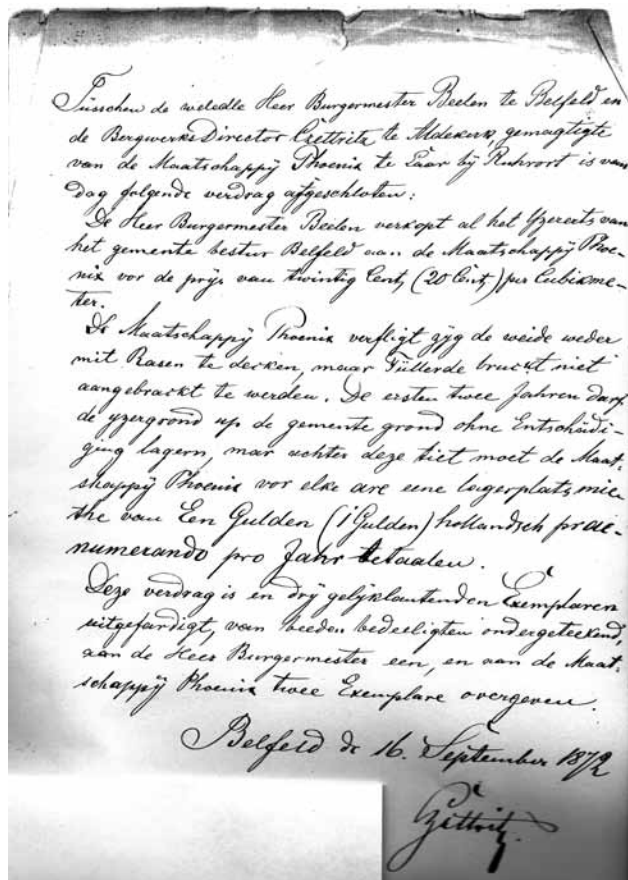
De beslissing lag nu bij de Gemeenteraad, of er voor het delven van het ijzeroer vergunning zou worden gegeven. De Gemeenteraad die echter nog nooit van ijzeroer had gehoord, stemde toch toe.

Maar daarvóór werd er door de hoogovendirectie en Burgemeester Beelen, op 16 september 1872 eerst een contract in drievoud opgesteld.

Op 22 april 1873 overleed Burgemeester Johannes Jacobus Beelen op 62-jarige leeftijd. Een week daarna werd door het Gemeentebestuur op 29 april 1873, goedkeuring gevraagd aan Gedeputeerde Staten van de Provincie Limburg, voor het daags daarvoor genomen raadsbesluit tot verkoop van het ijzeroer. Gedeputeerde Staten stemden hiermee in per brief van 30 mei 1873.

Twee dagen daarna ging de dorpsomroeper door het dorp, met het nieuws dat men zich 's avonds om 7 uur kon aanmelden voor het delven van ijzer in het Meelderbroek.

Toen om 7 uur iedereen op de markt verzameld was, gaf de burgemeester (nieuwe burgemeester?) nog eerst een korte uitleg over het plan.

Contract tussen Gemeente Belfeld en Maatschappij 'Phoenix'

Daarna kwam de Duitse heer aan het woord, die vertelde dat hij een grote hoogoven had in Laar bij Ruhrort aan de Rhein in Duitsland.

In het Meelderbroek zat een grote laag ijzeroer, die hij nodig had voor zijn bedrijf. De vraag was nu, of de boeren bereid waren om het ijzeroer te gaan delven. Voor elke kubieke meter zou 20 cent betaald worden. Het plan was verder, dat er vanuit Duitsland een aantal leidinggevendenden zou komen. Daarna kon het werk dan zo spoedig mogelijk beginnen.

Na deze uitleg werd er een lijst opgemaakt, waaruit bleek dat 143 boeren en hun zoons, bereid waren om in het Meelderbroek te gaan delven.

De timmerman en de smid kregen het druk, want er waren voldoende stevige karren nodig, die soms moesten worden opgelapt.

Drie dagen na de bijeenkomst op de markt, kwamen er Duitsers, die wagens vol materialen meebrachten.

In het Meelderbroek werd een houten barak geplaatst, waar ze gingen wonen.

Daags daarna werden er nog metingen verricht en

werden de boeren ingedeeld in groepen, die onder leiding van de Duitse opzichters kwamen te staan.

Ruim duizend ton ijzeroer werden in de jaren 1873 en 1874 gedolven in het Meelderbroek, opgeladen op karren en naar de schepen gebracht, die aan de loswal lagen te wachten om het via de Maas en de Rijn naar de hoogoven 'Phoenix' in Laar bij Ruhrort in Duitsland te brengen. Bij een lage waterstand door weinig regenval bovenstrooms, moesten de schippers met hun zwaarbeladen schepen, soms noodgedwongen, lange tijd wachten tot er voldoende diepgang was.

Het bedrijf 'Phoenix Aktiengesellschaft für Bergbau und Hüttenbetrieb' bestond sinds 1852. Het werd opgericht door Anton Wilhelm Hüffer, die leefde van 1786 tot 1868. Hij was een Duitse zakenman in de textiel-, kolen- en staalindustrie.

Ruhrort is een stadsdeel van Duisburg, op de rechter Rhein-oever. Het inwonertal is ongeveer 5500, dus net zoveel als Belfeld. Het ligt noordelijk van de samenloop van Rhein en Ruhr.

In de 19e eeuw en meer in het bijzonder in de jaren 1870-1880 werd in de beekdalen van de Belgische Kempen ook ijzererts (ijzeroer) ontgonnen, wat leidde tot grondverbetering door het opruimen van de voor water ondoordringbare ijzeroerlaag.

In Nederlands-Limburg werd enige tijd ijzeroer gewonnen bij Helden-Beringe, Belfeld en Maasniel. Verder was er ook een groot winningsgebied bij het zuid oost-Brabantse Mill en St. Hubert.

In het oosten van het land langs de Oude IJssel, zoals in Doetinchem, Ulft (Diepenbroek en Reigers

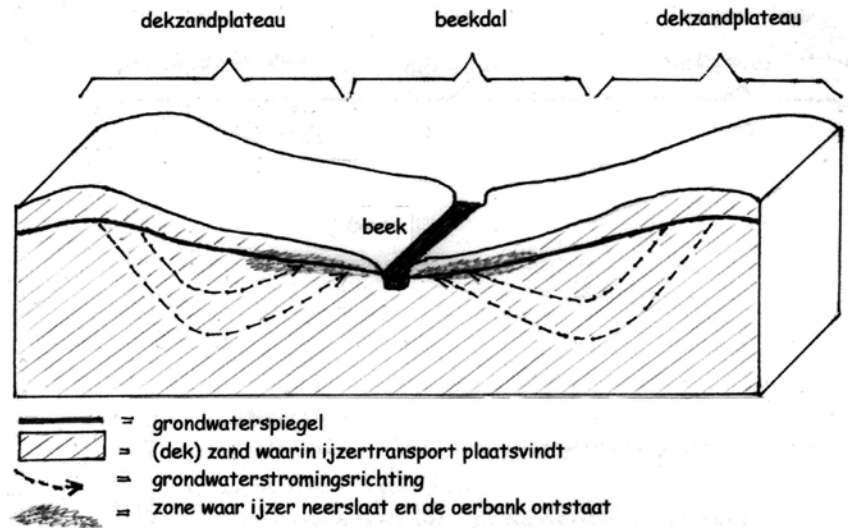
IJzerbroekwerker te St. Hubert (N.Br.)

Ulft, DRU), Deventer (Nering Bögel), Laag Keppel, Terborg (Vulcaansoord) en Arnhem, kwamen tussen 1754 en 1850 veel ijzergieterijen voor die ijzeroer gebruikten.

De 58 meter hoge vuurtoren van Ameland bijv., is in 1880 opgebouwd uit gietijzeren delen die waren gemaakt van (moeras)ijzererts. In voormalig Nederlands-Indië werd het ook gebruikt voor de bouw van suikerfabrieken. Door het voorkomen van fosfor in het erts was het alleen geschikt voor het grovere gietwerk. De oude kerk van Sevenum is gebouwd op een fundering van ijzeroersten samen met veldkeien. Het bij Maasniel gevonden ijzererts werd ondermeer gebruikt voor de fabricage van verf (oker) en ijzermenie. Om licht- of stadsgas te verkrijgen, moest steenkoolgas worden gezuiverd van de binding met zwavelwaterstof en cyaan. Dit gebeurde door het steenkoolgas door een filter te voeren, die met ijzerhoudend zand gevuld was. Ijzeroer of moerasijzererts wordt gevonden in moerassige beekdalen in zand- of veengrond. Het werd ter plaatse gevormd in het Holoceen (11.700 jaar geleden). Het kwam voornamelijk voor in de oude stroomgebieden van de Rijn en de Maas.

Tijdens droge perioden kan de voor de oxidatie benodigde zuurstof goed doordringen in de bodem, waar in nattere perioden veel ijzerhoudend kwelwater aanwezig is, dat daar neerslaat op de grens van lucht en water. Dit kwelwater is afkomstig uit het bovenliggende humusrijke dekzandplateau, het ijzeroxyde komt vrij bij het verrotten van plantendelen en verzamelt zich in bezinksels op een lemige bodem. Het is een roestkleurig zacht afzettingsteente, bestaande uit een mengsel van ijzer-mineeraal (limoniet) met zand of veen. De ijzerbanken zijn vaak 30 tot 50 cm. dik en komen voor op een diepte van 80 tot 120 cm onder het maaiveld.

Voor 1 kilo bruikbaar gietijzer was 13 kilo ijzererts(oer) nodig. Het werd 's winters afgegraven. In de beken van het Belfeldse Broek en ook in Geloo, vindt men ook nu nog in stilstaand water een roodbruine neerslag, als gevolg van de ijzer-

houdende grond. Deze trok vroeger soms omhoog, door de fundamenteën heen, tot in het glas van de tuinderkassen.

In de winter en het vroege voorjaar, als er nog weinig begroeiing is, is deze neerslag goed te zien. Als kwelwater of doorstromend water rijk is aan opgelost ijzer, dan komt de zgn. 'ijzerbacterie' in actie. Deze eencellige wezens leven in een zuurstofarme omgeving. Ze hebben het vermogen om met behulp van in het water opgeloste zuurstof, tweewaardig ijzer om te zetten in driewaardig ijzer. De energie die hierbij vrijkomt, dient voor het in stand houden van hun stofwisseling.

Deze bacterie heet met een elegante Latijnse naam 'Gallionella ferruginea'. Op plaatsen met veel stilstaand ijzerhoudend water zult u vaak een metaalblauw vliesje op het oppervlak zien drijven. Dit is het afvalproduct van deze bacteriën, die in de bodem leven. Als dit vliesje een dikte heeft van 3 tot 8 micron, dan zorgt het erop vallende zonlicht voor lichtbreking, wat de olieachtige regenboogkleuren oplevert. De veldnaam Blauwwater in Geloo komt hier waarschijnlijk ook vandaan.

Bronnen: *Verborgene Rijkdom*, artikel door Prof. Dr. Nic. Douben, *Tegelse Courant*, rond 1960.

Beginselen der scheikunde, Dr. G.J. van Meurs, 1954, 's Gravenhage

IJzer uit eigen bodem, C. Laban, H. Kars, A. Heidinga, 1988.

Afb. van contract: Gemeentearchief Venlo

Uit de oude doos

De namen behorende bij de foto van de leden van spaarkas Ons Genoegen uit Swalmen, uit no. 2013-1, zijn aan ons doorgegeven door mevr. Riet Wuts-Simons en de heren Piet Simons en Ton Beurskens. Allen hartelijk dank.

De foto is gemaakt midden jaren dertig van de vorige eeuw voor het woonhuis van de familie Strous/Beurskens, nu Heide 26. De leden zijn allemaal jongens die toen op de Hei woonden.

1. Sjra Wijnands
2. Sjaak Simons
3. Lei Strous
4. Frens Eggels
5. Piet Eggels
6. Jeu Wijnands
7. Baer Dijks

8. Sef Beek
  9. Jan (van Deurkes putje) Geraedts (fietsenmaker)
  10. Baer Beurskens
  11. Wi(e)llem Heynen (Bosstraat)
  12. Teun Wijnands
  13. Joep Stienen (melkbezorger)
- De zittende leden vormden het bestuur.

De foto in deze Biejeingezeumerd is van Reuver A1. Eén van de grootste successen van Voetbalvereniging Reuver afdeling Jeugd was het winnen van de Limburgse en de Landelijke Bisschopsbeker.

Op zondag 21 juni 1970 won Reuver A1 in Blerick de Limburgse Bisschopsbeker ten koste van Limburgia. Een week later werd in de Noord-Hollandse plaats Castricum de landelijke Bisschopsbeker gewonnen. Een jaar later, in Oirschot, werd de landelijke Bisschopsbeker voor de tweede keer op rij gewonnen.

Links naar rechts staat: Caspar van Buggenum (leider), Ger Gubbels, Jan Lankes, Frans Killaars (trainer), Martin Lenssen, Wim Ramaekers, Jei Ottenheim, Geert Neunen, Frans Niessen, Guus Levels, Coen Schoeren (voorzitter jeugdafdeling Reuver). Zittend van links naar rechts: Sjef Levels (grensrechter), Hans Geijzen, John Willems, Frans Gommans, Lei Peeters, Chrit Verstappen en Peter Houwers.